

Dr. Ihrig Károly: a tudós és az ember¹

Szabó G. Gábor

Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézet,
Budapest
szabogg@econ.core.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány – szerkesztett előadás formájában – az egyik legnagyobb magyar tudós, Ihrig Károly tudományos munkásságát és emberi kvalitásait elemzi. Az írás kitér a nagy magyar társadalom-tudományi polihisztor legfontosabb szövetkezetelméleti és agrárpolitikai műveire, illetve késői írásainak sorsát is megemlíti.

Kulcsszavak: Ihrig Károly, szövetkezetek, szövetkezetelmélet, agrárpolitika

SUMMARY

The paper – in a form of abridged version of an oral presentation – analyses scientific works and human qualifications of one of the greatest Hungarian scholar, Károly Ihrig. The study deals with the most important works of the great Hungarian polymath on co-operative theory and agricultural policy, as well as with the story of his works later on.

Keywords: Károly Ihrig, co-operatives, co-operative theory, agricultural policy

BEVEZETÉS: MOTIVÁCIÓ

Tisztelt Ünnepi Tanácsülés, Kedves Ihrig Család!

Igen nagy örömmre szolgál, hogy a mai névadó ünnepi ülésre sor került, s rendkívül nagy megtiszteltetés, hogy itt állhatok Önök előtt és megoszthatom gondolataimat Ihrig Károly professzor úrról, aki az utolsó nagy magyar társadalom-tudományi polihisztorok egyike volt.

Elsősorban arról szeretnék beszélni, hogy *mit jelentett nekem, mint fiatal kutatónak Ihrig Károly emberi és kutatói példája, valamint a műveivel való találkozás.* Tudományos nézeteire, szövetkezetekkel kapcsolatos elemzéseire csak nagyon röviden térek ki, hiszen egyrészt ez nem is jelen ünnepi ülés szorosabban vett tárgya, másrészt ezt már kandidátusi értekezésemben (Szabó, 1996) megtettem, illetve most készülő szövetkezeti könyvemben is elemzem.

Több okom is van az elfogódottságra: egyrészt máig bennem van azoknak a gondolatoknak a mélysége és frissessége, amelyek a már több mint 70, sőt 80 éves művekből áradnak rám azóta, amióta először vettem a kezembe azokat a Szövetkezeti Kutató Intézetben, ahol egyetemistaként gyakorlatomat töltöttem. Amikor odakerültem, már jóformán készen volt egy több mint 150 oldalas

irodalomjegyzék, melyet „A magyar mezőgazdaság alternatívái 1945-1948 között” c. diplomadolgozat témához gyűjtöttem össze. Tehát elég sok munkát fektettem abba témába már. Azonban bogarászva a könyvek között, szinte revelatív erővel hatottak rám Ihrig Károly szövetkezeti írásai, s melyeken felbuzdulva más intézetekből is igyekeztem műveit összegyűjteni. A Szövetkezeti Kutató Intézet ebből a szempontból azért volt szerencsés, mert túl kicsi könyvtár volt ahhoz, hogy elégezzék a munkáit, itt tehát valóban sikerült hozzájutnom jó pár anyaghoz. Ugyanígy a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Adattárában, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében, illetve az Agrárgazdasági Kutató Intézetben is találtam kéziratokat, könyveket, tanulmányokat. Így aztán, dacára a már befektetett energiának, témát váltottam, s ad acta tettem a régi témához kapcsolódó már meglévő jegyzeteket, bibliográfiákat.

MEGISMERKEDÉSEM IHRIG KÁROLY GONDOLATAIVAL

Tanulmányozva Ihrig Károly munkásságát (Szabó, 1993), könyveiből, kézírataiból egy nagy magyar tudós, polihisztor képe bontakozott ki számomra, s egy kemény, céltudatos és hihetetlenül értékes ember sokoldalú munkásságát ismerhettem meg. Korai műveiből egy – a legjobb értelemben vett – polgári miliő jön vissza: egy gondokkal teli, de mégis élhető világ, ahol azért mégiscsak lehetséges alkotni, tudományos alaposággal élni és írni.

A tudományos gondolatok mellett, be kell vallanom, leginkább az fogott meg, hogy Ihrig Károly professzor úr fia, Péter lehetővé tette számomra, hogy a család birtokában lévő két emlékiratot sok-sok alkalommal olvashassam, jegyzetelhessem. Kedves Péter: nagyon köszönöm azt a nyitott, türelmes és baráti hozzáállást, amivel egy teljesen ismeretlen, kezdő kutatót felkaroltatok feleségeddel együtt! Talán furcsa egy kicsit a megilletődés, de ez a hozzáállás nem volt megszokott abban az időben...

Máig erőt adnak azok a gondolatok, melyeket, különösen 1949-től, igen nehéz időszakban, papírra vetett Ihrig Károly, s melyekből te is jó párat idéztél az előbb. Érdekes momentum az emlékiratokhoz kapcsolódóan, hogy Ihrig professzor minden egyes oldalhoz csatolta a dokumentumokat, leveleket, így szinte tudományosan dolgozta fel a saját életét. Az egyik emlékiratában, mint Kutató emlékezik vissza, az előszóban meg is vallva, leírva: számít arra, hogy a jövő kutatói közül lesz majd egy fiatal ember, aki a kezébe veszi, s elgondolkodik rajta; a másikban pedig a családja számára foglalta össze gondolatait:

¹ Szerkesztett változat, eredetileg elhangzott a Debreceni Egyetem Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolájának Névadó Ünnepségén (DE AMTC Nagytanácsterem, Debrecen, 2008. június 20.)

gyakorlatilag Ihrig Károly mint Ember nyilvánul meg benne.

Tehát, ahogy ez már remélem kiderült, Ihrig Károly munkásságán keresztül ismerkedtem meg, és 20 éve foglalkozom a szövetkezetek tudományos, elsősorban közgazdasági kutatásával, legalább 15 országban tartottam ebben a témakörben már előadást, de ez az első alkalom, hogy – szándékoltan – szigorúan szubjektív „előadást” fogok tartani, illetve, ahogy ezt már észrevehették, már tartok is. Bár azt hiszem helyesebb, ha úgy fogalmazok, hogy ez nem egy előadás, hanem egy nagyon személyes (meg)emlékezés a – véleményem szerint – a 20. század egyik legnagyobb formátumú magyar agrárközgazdászáról, aki eredeti végzettsége szerint egyébként nem is közgazdász, hanem jogász volt, igazából viszont talán az utolsó nagy magyar társadalom-tudományi polihisztor.

Eddigi szakmai tevékenységem csúcsának tekintem, hogy Csendes Béla úr, az MTA Közgazdaságtudományi Intézet volt főosztályvezetője, kandidátusi védememen (MTA Székház, Képes Terem, 1996. november 20.) nyilvánosan kijelentette: „ez a védés Ihrig Károly tudományos rehabilitációját jelenti”. Akkor arra gondoltam: megérte a munka és a küzdelem. Igen, küzdelem, talán még harcot is mondhatnék, hiszen nem volt egyértelműen lelkes a szakma, amikor kiderült, miről és kiről írom az értekezésemet.

Érdekesnek tartom, hogy életünk később, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében újra összefutott, ha lehet így mondani, hiszen kb. hat évnyi kaposvári egyetemi oktatás után, 2001-től ott dolgozom, Ihrig professzor pedig 40 éve, kb. amikor én születtem, utolsó munkáit ott írta, abban az Intézetben.

Ki is volt valójában ez a Kutató Ember, aki ilyen nagy hatással van rám mind a mai napig, s mi is az a – Ihrig Károly szavaival élve – „titokzatos szövetkezeti lényeg”, melynek kutatása azóta szívügyem, hogy először vehettem kezembe szövetkezeti munkáit?

IHRIG KÁROLY TUDOMÁNYOS ÉS OKTATÓI PÁLYAFUTÁSA RÖVIDEN²

Ihrig Károly professzor 1892-ben született az Arad vármegyei Szemlakon, és 1970-ben hunyt el Budapesten. Munkásságának csúcsa szövetkezeti szempontból a húszas évek utolsó éveire, illetve a harmincas évekre esett, míg agrárgazdaságtani tevékenysége a negyvenes években tetőzött. Tudományos karrierje nagyon gyors felfutás volt, melynek eredményeképpen 1936-ban (44 évesen!) egyetemi nyilvános rendes tanárrá nevezték ki, ami azt gondolom, abban az időben rendkívül nagy szó volt. Sokat köszönhetett Czettler Jenő professzornak, aki mint fiatal jogtudományi doktort meghívta

magához tanársegédjének. Anyagi helyzete lényegében nagyon hasonlított a mai magyar fiatal kutatókéhoz, hiszen az első időszakban – mint ahogy az akkor bevett szokás volt – nem kapott fizetést, más forrásból tartotta fenn magát.³

Ihrig Károly Czettlernél „jegyezte el” magát a szövetkezeti gyakorlat és elmélet tudományos vizsgálatával. Ennek eredményeképpen egy sor hazai és külföldi tudományos szövetségnek és szervezetnek volt tagja élete során. Ide tartozik egy anekdota, hogy már bőven 1949 után, amikor – finoman szólva – nem számítottak annyira az ő szakmai tapasztalatára, mint ahogy ez indokolt lett volna, egy nagy szövetkezeti konferenciát rendeztek Magyarországon, s amelyre csak úgy tudtak külföldi, mérvadó professzorokat idehozni, hogy azok kikötötték: csak akkor jönnek el, ha Ihrig professzor is részt vesz a konferencián és előadást is tarthat.

Szakmai szempontból kiemelendő, hogy a szövetkezeteket, de más szakterületeket is (pl. agrárgazdaságtan, földművelésügyi közigazgatás, statisztikai, stb.) tudományos alapossgal vizsgálta, s ezt a „jó szokását” megtartotta a szocialista érában is, nem engedve semmiféle nyomásnak vagy csábításnak. Nem tette lejjebb a mércét akkor sem, ha egyes tanulmányai egyáltalán nem vagy csak rövidítve jelenhettek meg.

Nagyon komolyan és becsületesen vette oktató munkáját is, sok volt diákja ért el szép eredményeket. Bár élete végéig aktív maradt, az új érában (1949-től), ahogy ez már elhangzott, „nem volt különösebben szükség” hatalmas szakmai tudására, kiváló szervező-, illetve előadó-képességére.

IHRIG KÁROLY AZ EMBER

Ihrig Károlyról, mint emberről ma már szintén hallottunk, én két rövid példát szeretnék említeni. Az egyik már Ihrig Péter előadásában elég részletesen elhangzott: az például, hogy 1949-től mint teljesítménybéres fordító tartotta el a családját, tizedik nyelvként oroszul megtanulva, önmagában elég emberi tartásának, kitartásának bemutatására. És természetesen ez jó példa családja iránti szeretetére, hiszen ez volt az egyik fő motivációja, ezért tudott ilyen alázattal viszonyulni nálánál sokkal kisebb szakmai tudással, emberi kvalitásokkal rendelkező „kollégákhoz”.

Egy másik idetartozó momentum. Lapozgatva az emlékiratát, találtam egy levélváltást, melyben pontosan dokumentálva, tehát nemcsak az emlékeire hivatkozva, ha jól emlékszem 1958-ban kérte – megrendült egészségi állapotára tekintettel –, hogy számára a benyújtott publikációs lista, illetve életrajz alapján a kandidátusi fokozatot (nem a magy doktori, hanem a kandidátusi fokozatot!) az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága számára megadja. Meg is indokolta, hogy miért. Nem feltétlenül azért,

² Az életrajz nagymértékben támaszkodik a Magyar Agrártörténeti Életrajzokban (M.A.É., 1988: 5-8) leírtakra, Ihrig Károly önéletrajzára (Ihrig, 1958), valamint az Ujhelyi Tamással készített interjúra.

³ Ez ügyben egyébként szíves figyelmébe ajánlom a fiatal kollégáknak Max Webernek „A tudományos kutatás, mint hivatás” c. tanulmányát, nagyon érdekes dolgokat találni benne, annak ellenére, hogy kb. 90 évvel ezelőtt született.

mert ő kandidátusnak szeretné hívatni magát, hanem mivel nem volt jó egészségi állapotban, arra számított, hogy ha netán korán „elmenne”, akkor a felesége megkaphatta volna kandidátusi díjának egy bizonyos részét. Tehát ennyire racionális volt, s azt gondolom, hogy kitarulkozó. A válaszlevél azt tartalmazta, hogy megvizsgáltuk kérését, valamint az Ön által benyújtott adatokat, publikációkat, s azokban nem találunk semmi olyat, ami alapján a kandidátusi címet megajánlhatnánk. Hát, azt gondolom, ilyenkor az embernek bicska nyílik a zsebében, amikor ilyeneket olvas, s ott a levél csatolva, tehát ez nem emlékezetének játéka.

SZÖVETKEZETELMÉLET

Természetesen nem tudom megállni, hogy ne beszéljek egy kicsit Ihrig Károlyról mint tudósról is. Már csak azért is, mert az emberi és kutatói oldal szorosan összetartozik; s az én életemben, tapasztalatomban is nagyon összetartozó dolgok.

Szövetkezetek és statisztika

A racionális és logikus gondolkodású Ihrig Károly kutatásai és elemzései során, igyekezett mindig releváns és kiterjedt adatbázisra támaszkodva, az adott helyzetet megismerni és ezután elvégezni az elméleti elemzést. Éppen ezért nagy súlyt helyezett a *szövetkezeti és agrárstatisztika fejlesztésére* (Ihrig, 1929a), s érdekes módon ebből a témakörből jelent meg első könyve – németül értelemszerűen – 1928-ban Berlinben.

„A szövetkezetek a közgazdaságtanban”

Az előzőekben említett módszer szerint építette fel a szövetkezeti munkásságának csúcspontját jelentő – 1937-ben, a szerző saját kiadásában megjelent – *„A szövetkezetek a közgazdaságban”* című művét, melyben a szövetkezés „titokzatos gazdasági lényegét” igyekszik feltárni. A *könyv első felében, az alapfogalmak bemutatása mellett* – óriási nyelvismeretére támaszkodva – pontosan dokumentált források segítségével, részletesen elemzi a különféle *nemzetközi és hazai szövetkezeti irányokat; a monográfia második részében pedig egy máig alapvetően érvényes szövetkezeti elméletet* fogalmaz meg. A szövetkezetekkel kapcsolatban újszerűnek és alapvetőnek számított, hogy *a szövetkezés lényegét és természetét tudományosan, elsősorban közgazdasági szempontból vizsgálta*. Erre utal fő szövetkezeti művének a címe is, s ezt támasztja alá a terjedelmes, majdnem 600 oldalas kötet rövid, az eredetiben 8 soros előszava is:

„Ez a munka nem programot vagy propagandát fejt ki. Tényeket ír le és összefüggéseket keres a közgazda szemével. Lehet, hogy egyes megállapításai ábrándokat tépnek szét; ezzel szemben mások talán oly igazságokra mutatnak rá, melyek a szövetkezetek jelentőségének elismerését és

érvényesülését annál is inkább előmozdíthatják, mert az elfoglaltságtól mentes közgazdasági igazság kutatása során kerültek napfényre” (Ihrig, 1937: Előszó).

Fenti sorokon elgondolkodva, talán nem véletlen, hogy a könyv a szerző magánkiadásában jelent meg, hiszen sem akkor, sem ma nem fűződik sok „publikációs” érdek ahhoz, hogy a szövetkezetekről elfogulatlan, ráadásul tudományos összefoglaló mű jelenjen meg.

A titokzatos szövetkezeti lényeg keresése

Ihrig Károly elmélete az ún. rendszerelméletek közé tartozik, hiszen nem csak egy konkrét szövetkezet érdekelte, hanem a szövetkezetek szerepe a nemzetgazdaságban, a vertikális integrációban, a növekedésben, stb. Elmélete mindenekelőtt gazdasági volt, a szövetkezetek szerepét elsősorban a gazdasági téren, a kapitalizmus piaci hatásainak lenyesegetésében tartotta fontosnak. Tehát a kapitalizmus rendszerében működve tartotta fontosnak a szövetkezeteket, nem ellene. Egyfajta akapitalista szervezetekként képzelte el azokat, melyek a szabad piac kilengéseit legalább valamilyen szinten tudják szabályozni. Ebben az értelemben a ma divatos, ún. piaci ellensúlyozó erő fontosságát hangsúlyozó elméletekhez hasonló megállapításokat tett.

A szövetkezeti sajátosságoknál nem elégedett meg a formai szempontú elemzéssel. A külső vonások alapján szerinte a legszembevetőbb jellemző, hogy a szövetkezetekben mindig *több személy, pontosabban több gazdaság egyesül*, hiszen a tagok főképpen mint a gazdaságok vezetői vannak érdekelve. Ennek alapján „... a szövetkezet *gazdaságok társulása gazdasági célra*. Nem jelenti ez az erkölcsi és kulturális elemek hiányát, sem pedig azt, hogy a résztvevők egyénisége mellékes; ... De a közvetlen és legfontosabb cél mindenesetre *gazdasági*” (Ihrig, 1937: 398).

Saját véleményemet ehhez hozzátéve: egyetértve azzal, hogy piacgazdasági viszonyok között a szövetkezetek elsődleges célja gazdasági kell, hogy legyen, már csak függetlenségük megőrzése és hatékonyságuk biztosítása érdekében is; azonban napjainkban egyre inkább az egyéniségek szerepe, az emberi tényező, különösen pedig a bizalom kérdése kerül előtérbe, mint meghatározó tényező, amikor az egyes szövetkezetek-szövetkezések létrejöttét, sikerét vagy kudarcát vizsgáljuk. Éppen ezért legújabb kutatásaim során errefelé tájékozodom.

Ihrig Károly műveiben sokszor felhívta azonban a figyelmet arra a veszélyre, hogy a *külső ismérvek összegyűjtése még nem jelenti a szövetkezet (szerkezeti) lényegének a feltárását*, bármilyen kézenfekvő is lenne ezzel megelégedni. Nagyon fontos, hogy a tag és a szövetkezet közötti kapcsolatokat vizsgáljuk, ez alapján lehet megállapítani, hogy egy szövetkezet valódi vagy sem.

A szövetkezés, mint gazdasági elv

Összefoglaló, nagy hatású műve (Ihrig, 1937) megírásakor élénken foglalkoztatta Ihriget a szövetkezés „kaméleon” gazdasági természeté, a szövetkezetek köztes jellege. Az önérdeken alapuló gazdálkodás a szerző szerint szükségleti, illetve nyereség-elvű gazdálkodás lehet. Ihrig egyértelműen leszögezi, hogy a forgalom szövetkezeti részén (azaz a tag és a szövetkezet között) a nyereség-elv fel van függesztve, s ebből logikailag következik, „... hogy szerepét ... valaminek át kell vennie és ez csak a másik: a szükségleti elv lehet” (Ihrig, 1939: 409).

Igen fontos hangsúlyozni ugyanakkor, hogy a (vizsgált típusú) szövetkezés feltételezi a piacgazdaságot, hiszen annak keretei között működik, csupán annak bizonyos szektorában más szervező elvet helyez előtérbe a nyereség elv helyett, éppen azért, hogy a piac szempontjából önmagukban gyenge (gazdasági) alanyokat képessé tegye a versenyben való eredményes részvételre.

Nehéz bizonyítani azonban a szükségleti elv érvényesülését a szövetkezeti életben, „...mert a szövetkezeti forgalom túlnyomó részben a piaci gazdálkodásba beágyazottan bonyolódik le, ...” (Ihrig, 1937: 409).

A szövetkezést az különbözteti meg a kollektív gazdaságtól, a tervgazdálkodástól és hasonlóktól, hogy a szükségletgazdálkodás ezen alakja *részleges, nem totális*.

A szövetkezetnél maradván, Ihrig professzor nagy súlyt helyezett a szövetkezeti alapelvek, identitás és a hatékonyság vizsgálatára, különösen a koncentráció és az önszegély kérdése foglalkoztatta az állam-szövetkezet kapcsolatkör mellett. Érdeklődést tanúsított a szövetkezeteknek a mezőgazdaság vertikális integrációjában, illetve növekedésében betöltött szerepe iránt is.

AGRÁRPOLITIKA

Szövetkezeti vizsgálódásait kiterjesztette az agrárpolitika tágabb területére is, itt főleg a piaci mechanizmus mezőgazdaságban betöltött szerepét vizsgálta. Megállapította, hogy piaci korrekcióra szükség van, azaz az állam szabályozó közreműködése mellett foglalt állást. A mezőgazdaság válságával foglalkozó ankéton mondott el egy beszédet, hozzászólást 1929-ben, szavai azonban ma is meggondolandóak:

„Az általános szempont, melynek a válság leküzdését célzó intézkedéseket irányítania kell, a következő: a magyar mezőgazdaság válságának legfőbb oka, hogy a mezőgazdasági termelés és -értékesítés szervezete nem alakult át annak a helyzetnek megfelelően, hogy külföldi piacokon kell rendkívül nehéz világgazdasági helyzetben jelenlegi megélhetését és jövőendő boldogulását keresnie. Éppen ezért agrárpolitikánk előtérbe a mezőgazdaságnak olyan átszervezését kell helyezni, amely abszolút piacképes ártermelését és ennek racionális értékesítését biztosítja. Ez az átszervezés csak tervszerű, átgondolt és egymásba kapcsolódó, és

a mezőgazdasági politika egész területét felölelő intézkedések sorozatának eredménye lehet. Ezeknek az intézkedéseknek az összes tényezők bevonásával való megállapítása és szerves programba foglalása a legelső feladat. Az államnak pedig az a kötelessége, hogy az elfogadott program végrehajtására minden szükséges eszközt rendelkezésre bocsásson” (Ihrig, 1929b: 9-10).

Azt hiszem, ha nem mondtam volna előre, hogy 1929-ből származik az idézet, bárki azt gondolhatta volna, hogy a jelen problémáit idézi, annyira életszerű, és annyira a mai időszakra is vonatkoztatható a részlet.

Az állami beavatkozás – Ihrig Károly szerint – a szövetkezetek esetében például a versenyképesség gazdasági megalapozottságát jelentené a gyakorlatban⁴; szociálpolitikailag pedig az állami gondoskodást. Nem szabad azonban a termelés rentabilitását veszélyeztetnünk – öv bennünket, bármennyire is rá vagyunk szorulva a piac korrekciójára, azaz az állam szabályozó működésére.

Kitérőként megemlítem: ahogy ma nem létezik magyar agrárstratégia, úgy nem létezik mezőgazdasági szociálpolitika sem, a vidéken élő emberek milliói élnek bármiféle állami „gondoskodás”, odafigyelés nélkül egy olyan korban, amikor a globalizáció, az EU-csatlakozás, s a legszabadabb piac térnyerése határozza meg és szűkíti be a lehetőségeket családok százezrei számára. Ihrig mestere, Czettler 1914-ben egy hatalmas monográfiát publikált „Mezőgazdasági szociálpolitika” címmel (Czettler, 1914), ma a magyar gyakorlat nem töltene meg egy kis füzetecskét sem.

1941-ben jelent meg, s az Akadémiától Vigyázó Ferenc díjat kapott, alapvető jelentőségű műve „Agrárgazdaságtan” címmel (Ihrig, 1941), melyben az e témakörbe tartozó addigi előadásait és vizsgálódásait foglalja össze, jellemzően – mint jogász – paragrafusokban, igen jól tanulmányozható stílusban. Munkájának legfőbb erényei Czettler Jenő (Czettler, 1941) szerint: a piaci áralakulás új tudományos szempontból történő vizsgálata, s a piacképesség fokozására vonatkozó kutatások: az árügyűjtés, a szabványkérdés, a feldolgozás, illetve az „árügyűjtés” kérdésköre. Ebből a szempontból Ihrig Károly a magyar nyelvű „agrármarketing” egyik előfutárának is tekinthető.

Fenti főműve mellett számtalan agrárpolitikával kapcsolatos tanulmánya jelent meg, főként a „Magyar Gazdák Szemléje” című folyóiratban, melynek évtizedekig szerkesztője volt.

⁴ Nem szabad azonban túlzásba vinni az állami támogatást – vallja Ihrig professzor, és erre a segítségre „...csak addig szabad támaszkodniok, míg arra szükség van. Fokozatosan meg kell erősíteniök saját tőkéiket és arra kell törekedniök, hogy minél inkább a saját erejükre támaszkodjanak (önszegély elve) és hogy magukat lehetőleg függetlenítsék, már csak azért is, mert a segítségnek rendszerint beavatkozás az ára. Emellett a szükségesen túlmenő állami támogatás olyan, mint a bódítószert: amíg hat, kellemes érzést okoz, de végeredményben gyengíti és rombolja szervezetet” (Ihrig, 1929c: 27).

KÉSZŐI MUNKÁSSÁGA ÉS ÍRÁSÁNAK SORSA

A II. világháború után mint „teljesítménybéres fordító” dolgozott, a 60-as évek végén pedig az *MTA Közgazdaságtudományi Intézetben* tevékenykedett. Itt alkotott munkáinak egy része megjelent, másik része kéziratban maradt. Néhány, a *Szövetkezeti Kutató és Dokumentációs Irodának* írt, főként a szocialista szövetkezeti elmélettel foglalkozó, valamint a polgári szövetkezeti demokrácia problémáit tárgyaló tanulmánya is megjelenhetett.

Ihrig professzort rendkívül érdekelték a mezőgazdaság utáni lépcsői az élelmiszer-gazdaságnak, így az élelmiszeripar és az élelmiszer-kereskedelem szerepe a vertikális integrációban. Különösen a II. világháború után foglalkoztatta a mezőgazdaságnak (és ezen belül a szövetkezeteknek) a gazdasági növekedésben való szerepe; különböző üzemgazdasági problémák mellett.

Ihrig Károly írásai sajnos többnyire ismeretlenek még a szakmai közönség előtt is, dacára annak, hogy – négy-öt nyelven – több mint háromszáz művet publikált élete folyamán.⁷

EGY-KÉT SZEMÉLYES GONDOLAT

Végezetül, ismét egy-két személyes gondolat. Bízom benne, hogy az én munkám, küzdelmem is hozzájárult Ihrig Károly professzor nevének és munkásságának napvilágra-hozatalához, ahhoz, hogy újabb nemzedékek gyönyörködhesenek logikus és izgalmas gondolataiban, lefegyverző nyelvi és szakirodalmi ismeretein alapuló, az elméletet a gyakorlattal ötvöző tudásában.

Szeretném hinni, hogy ma is élnek-dolgoznak Magyarországon hozzámérhető, a szó legteljesebb értelmében vett professzorok, akik tanítványaikkal továbbvihetik Ihrig Károly szellemiségét egy bolond, zavarodott és korrupt világban, ahol minden higgadt és tárgyilagos szó példaértékű.

Sok szeretettel gratulálok az Ihrig család jelenlévő tagjainak, büszkék lehetnek a Professzor Úrra, s tudom: azok is. Kívánom, hogy az Ihrig Károly nevét viselő doktori iskola sok hozzámérhető Kutatót és Embert adjon a tudománynak, a hazának. Köszönöm, hogy meghallgattak; és tisztelettel kérem Elnök Urat, rendeljen el egy rövid, egy perces felállást Ihrig Károly Professzor Úr tiszteletére.

IRODALOM

- Czettler J. (1914): Magyar mezőgazdasági szociálpolitika. Budapest
- Czettler J. (1941): Ihrig Károly dr.: Agrárgazdaságtan. (Szakirodalmi ismertetés). Magyar Gazdák Szemléje, 46. évf., 1941. május, 117-120.
- Ihrig K. (1929a): Budapest szövetkezetei 1926-ban. Statisztikai Közlemények, Budapest
- Ihrig K. (1929b): A válság okairól. In: A „Magyar Holnap” nyilvános ankétja a mezőgazdasági válságról. Magyar Holnap szerkesztősége, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó Rt., Budapest, 5-10.
- Ihrig K. (1929c): Szövetkezetek. Magyar Szemle Társaság, Budapest.
- Ihrig K. (1937): A szövetkezetek a közigazdaságban. A szerző magánkiadása, Budapest
- Ihrig K. (1941): Agrárgazdaságtan. Gergely R. Könyvkereskedése, Budapest
- Ihrig K. (1958): Önéletrajz. (Megtalálható a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Adattárában az I/661-es nyilvántartási számon, kézirat, 1958. augusztus 10.)
- Szabó G. (1993): Ihrig Károly élete és munkássága. Gazdálkodás, 37. évf. 7. sz., 54-55.
- Szabó G. G. (1996): A szövetkezés gazdasági lényege Ihrig Károly elméletében, valamint a dán és a holland élelmiszer-gazdaságban. Kandidátusi értekezés. Budapest-Kaposvár
- Interjú: Beszélgetés UJHELYI Tamással (Ihrig Károly volt titkárával). Budapest, 1991.
- M.A.É. (1988): Ihrig Károly (1892-1970) In: Magyar Agrártörténeti Életrajzok (I-P) (Szerk.: Für L.-Pintér J.) Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest, 5-8.

⁷ Fontosabb könyveinek és egyéb publikációinak egy-egy példánya az Agrárgazdasági Kutató Intézet (Budapest, V. Zsil u. 3-5.) könyvtárában megtalálható